

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

FOTOGRAFIE JAKO PŘÍBĚH

Kateřina Růžičková

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Multimediální design
Specializace Užitá fotografie

Bakalářská práce
FOTOGRAFIE JAKO PŘÍBĚH
Kateřina Růžičková

Vedoucí práce: Prof. Mgr. Štěpán Grygar
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeská univerzita v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

podpis autora

Srdečně děkuji Prof.Mgr. Štěpánovi Grygarovi za vstřícnost, trpělivost a ochotu při vedení mé bakalářské práce, věcné připomínky i odborný dohled během celého studia. Děkuji také svému Jakubovi.

OBSAH

1	MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE.....	1
2	TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY.....	3
3	CÍL PRÁCE.....	5
4	PROCES PŘÍPRAVY.....	7
5	PROCES TVORBY.....	8
6	TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA.....	9
7	POPIS DÍLA.....	10
8	PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR.....	11
9	SILNÉ STRÁNKY.....	12
10	SLABÉ STRÁNKY.....	13
11	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	14
	a) Knižní a periodická literatura.....	14
	b) Internetové zdroje.....	14
12	RESUMÉ	15
13	SEZNAM PŘÍLOH	16

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Během svého tříletého studia jsem se snažila objevit svoji silnou fotografickou stránku v různých žánrech a odvětvích fotografie, které mi studium na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara v Plzni nabídlo. Již na začátku jsem měla možnost vyzkoušet si fotografie zátiší a jeho rekonstrukce, akty i různá workshopová zadání s výbornými fotografy nejenom z České Republiky, až po fotografie architektury a různé dokumentární cykly. Ani jeden z vyjmenovaných žánrů mi z počátku studia nesedl a to především proto, že fotografii jsem se před nastoupením na vysokou školu věnovala takřka volnočasově a pro radost bez žádných hlubších znalostí, proto pro mě bylo velmi těžké věnovat se naplno výhradně jen jednomu žánru.

Po nastoupení do prvního ročníku mě velmi začala bavit analogová fotografie. I tak jsem studium paradoxně i přes tuto skutečnost započala fotografií digitální, kdy jsem nafotila svoji nejoblíbenější sérii minimalistických aktů ve vaně z výšky. Ne vždy jsem ale byla spokojená, něco mi na snímcích chybělo a až později jsem si uvědomila, že mi digitální podoba snímků při výtvarné práci jednoduše překáží. Celé toto odvětví na mě působí velmi prvoplánově, kdy se člověk bezmyšlenkovitě honí za vysněnými snímky a přitom se pořádně nesoustředí na samotný motiv. Nutno zmínit i váhu veškeré digitální technologie, kterou jsem běžně nosila sebou a která mě také značně začala omezovat. Uznávám ovšem, že digitální fotografii, a to v jakékoliv podobě, se samozřejmě nelze vždy úplně vyhnout.

Jak jsem již zmiňovala, od začátku svého působení v ateliéru fotografie mi zůstala důvěrně blízká především analogová média a jejich výtvarné možnosti. Byla jsem si naprosto jistá, že ve své bakalářské práci budu pracovat s jejími stěžejními prvky a ačkoliv se mě průběh studia snažil formovat i jinými směry a poukázat i na jiná fotografická východiska a možnosti, můj zájem stále zůstával u neučesanosti autentické fotografie a jejích možných výtvarných i konceptuálních východisek. Svě první analogové snímky jsem nafotila na notoricky známý fotoaparát Praktika VI. především v městském i školním prostředí se zaměřením především na architekturu. Moje tvorba se dále vyvíjela přes fotografie na střední formát, kde jsem se výhradně věnovala portrétům, které jsem později doplňovala o prvky jako je proškrabávání filmové emulze, prošívání, doplňování fotografií o ilustraci, prostřihování atp. Tyto malé experimenty mi zůstaly blízké hlavně ve volné tvorbě.

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Výběr tématu jsem vnímala jako poměrně snadný krok. S prací jsem totiž nevědomky začala ještě než jsem stihla nastoupit do prvního ročníku ateliéru fotografie, kdy se mým hlavním zájmem stalo především dokumentování prvních chvil a zážitků v našem v novém plzeňském bytě a to za prostým účelem uchování vzpomínek. Tak vznikaly naprosto nekvalitní fotografie postrádající jakékoliv výtvarné cítění a koncept.

Časem jsem nad snímky začala více přemýšlet a odvážila se nás fotografovat při velmi důvěrných a zároveň naprosto obyčejných chvílích, ze kterých se stávaly postupně charakteristické zvyky našeho společného působení v tomto bytě. Díky bakalářské práci, dostává soubor konečně svoji výslednou podobu, kdy se příběhu z našeho bytu věnuji poslední dva semestry daleko intenzivněji i s mnohem lepším výtvarným cítěním. Teprve po delší době zaznamenávání vidím vývoj v který jsem doufala. Za krátký časový úsek zkrátka nemůže vzniknout dobrý dokumentární soubor, proto si odvážím tvrdit, že čas, který jsem této práci věnovala, prospěl. Tímto způsobem zároveň nemůže nikdy vzniknout žádný nucený výtvarný projev, což považuji za další velmi důležitý fakt, který ocení snad každý student.

Při výběru tématu bakalářské práce mi leželo v hlavě, kolik příběhů se každou chvíli v tomto městě odehrává a kolik z nich je možné zachytit ve fotografii bez běžných zásahů, kterým je fotograf ať chce nebo ne skoro vždy vystavován. Tím mám na mysli především uměle dotvořenou atmosféru pomocí světla, nucenou kompozici aj. Díky tomu se výhradně středem mé pozornosti stala snaha

eliminovat všechny tyto možnosti a soustředit se jen na obyčejného člověka jako na samostatný objekt a na všechny situace a zátiší, kterým je ve svém důvěrně známém prostředí obklopován každý den. Často jsem přitom myslela na fotografie velmi známé fotografky Iren Stehli z jejího souboru Libuna, kterému se věnovala několik desítek let. Velkou inspirací plnou příběhů ve fotografiích mi také byla kniha od Willa Staceyho - Nepořízené fotografie.

Určitou podobnost lze najít i s mojí oblíbenou fotografkou Deanou Lawson v její sérii Living Room ale i Markem Steinmetzem v sérii Philip and Michelin.

3 CÍL PRÁCE

Cílem práce je zprostředkování divákovi skrze výslednou publikaci komplexních pocitů z našeho bytu a chvílí, které běžně i výjimečně zažíváme každý den, když se za námi zavřou dveře.

Z prvotních a o ničem nevypovídajících fotografií se postupně stal soubor hlubšího a především výtvarně citlivějšího pojetí s příběhy v pozadí. Během celých dvou semestrů intenzivního dokumentování docházelo k opakovaným a velmi důvěrným sblížením skrze detaily, kdy si objekt uvědomoval svoji otevřenou zranitelnost ve svém důvěrně známém prostředí a zároveň neměl potřebu být jakkoliv vyhraněný vůči fotografovi i okolním aspektům a byl naprosto otevřený zachycení jeho duševního rozpoložení. Díky použitému blesku fotografie přicházejí i o pomyslné zbytky soukromí.

K přiblížení prostoru, ve kterém byly všechny fotografie pořízeny, jsem dopomohla i různými zátišími, které vznikaly postupným přemísťováním věcí. Dále v mých fotografiích hraje značnou vizuální výtvarnou roli jejich dotvoření pomocí každodenních zvyklostí a rutin, které jsou pro naše chování typické a ne vždy se musí nutně shodovat se zvyky jiných.

Výsledkem práce je několikaměsíční otevřený autentický deník pojednávající o naprosto běžných situacích, které mohou dva mladí lidé zažít v jednom velmi malém městském bytě během jednoho půl roku, letmo doplněný o časové informace a grafické prvky znázorňující zvuky, které lze v bytě ale i z něj slyšet (např. zvuk skřípějících tramvají projíždějící v pravidelných intervalech pod okny znázorněný dle jeho intenzity postupným přitlačováním a následným

odlehčováním tupého předmětu přes celý kinofilmový pás s prázdnými kinofilmovými políčky. Prázdnými z toho důvodu, že v ten moment nedokážete vnímat nic jiného, než ten nepříjemný zvuk. Stejně tak jako zmíněný grafický prvek není nahodilý, je tomu tak i u ostatních.

Jedná se o komplexní několika měsíční soubor vyzdvihující soukromí, které nikdo běžně veřejně neprezentuje především z morálních důvodů nebo jednoduše proto, že jim dané chvíle přijdou natolik běžné, že již pro ně ztrácí na své zajímavosti. Stejně jako v konceptuálním umění, kterého se má práce také dotýká, je pro mě každý snímek ve výsledné publikaci stejně důležitý a nese stejně velkou váhu jako všechny ostatní a to jak v samotné myšlence, postupu práce i ve výsledné objektivně vnímatelné podobě. Jednoduše řečeno pro mě žádný z nich není lepší ani horší. Nefungují lépe nebo hůře jako celek nebo samostatně. Tato situace je dána především z větší části tím, že se jedná o celkový záznam a také současně záznam jednotlivých na sebe časově nenavazujících situací.

4 PROCES PŘÍPRAVY

Když se mi v hlavě po čase uležela myšlenka tématu, kterému jsem se chtěla věnovat, začala jsem zkoumat nejvhodnější materiály pro podtržení samotného kontextu práce. S tím souvisí především vizuální stránka prezentovaného díla, zda jej budu prezentovat jako samotné fotografie či jako celek v publikaci nebo úplně jinou výtvarnou cestou. Přes myšlenky, že volné fotografie by v tomto případě působily příliš zmateně, bez nutnosti děje až na druhou stranu kdy by publikace, která působí na diváka méně chaoticky, někde musela začínat a zákonitě končit, což také úplně neodpovídá charakteristice mého díla, jelikož bych se stejnému tématu ráda věnovala i v dalších letech. Musela jsem také vzít v potaz, že jakmile jednou zasáhnu do analogového média nebudu se moct vrátit o krok zpátky jako by tomu bylo například v počítačových editorech při digitálních fotografiích, což mi také značně komplikovalo rozplánování a kompletování práce.

5 PROCES TVORBY

V průběhu tvorby jsem se zaměřila především na naše dva pokoje a všechno, čím jsme obklopeni a na to, jak to na nás působí.

Často jsme se v bytě zavírali na celé dny se zataženými závěsy aniž bychom vyšli ven mezi lidi nebo do práce. Snažila jsem se průběh a děj těchto dní zachytit pokud možno co nejvěrněji. S fotoaparátem kolem krku jsem chodila téměř pořád a všude po bytě a dokonce s ním i usínala.

Jak dny ubíhaly, dostávali jsme se postupně do větších depresí a hádek, které pomalu přecházely v úplné ticho a rezignaci.

Fotografovala jsem se svolením i bez něj.

Vzniklo něco málo přes 11 kinofilmových pásů i několik svitkových fotografií. Několik stěžejních fotografií jsem tiskla na číré folie, které mají divákovi navodit pocit originální analogové emulze, kterou jsem v některých místech prošila, vystříhla či potiskla na psacím stroji, avšak později jsem tento způsob tvorby vyloučila z důvodu nadbytečné stylizace postrádající autentického ducha. Z některých snímků jsem do publikace využila jen kontaktní fotografie a některé nazvětšovala.

6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

Technologická specifika se ruku v ruce odvíjela od základních materiálů, které jsem se rozhodla použít. Začala bych ráda úplně tím nejzákladnějším a to tím, že většinu fotografií jsem pořizovala na svůj analogový fotoaparát Canon se základními i širokouhlými objektivy a na středoformátový fotoaparát Flexareta.

Charakteristickým znakem se stává i blesk, kterého jsem často využívala pro jeho syrovou otevřenost. Blesk se jako výtvarný prostředek v odvětví fotografie setkává se značnou kritikou. V mé práci je ovšem nutné ho vnímat s důrazem na soukromí, kde ho spíše naprosto eliminuje a poukazuje na věci takové, jaké ve skutečnosti jsou. Syrové a v jasném světle a zároveň poukazující na něco, co je pro nás podvědomě důležité.

Další nedílnou součástí byl výběr analogových filmů. Velice často jsem si vybírala filmy, které disponovaly citlivostí ISO400 a to ať už se jednalo o filmy Fomapan nebo Ilford HP5Plus. Taktéž u svitkových filmů se jednalo o citlivost 400 a značku Fomapan.

Stačila jsem ale i experimentovat s 35mm filmy typu Lomography, kde mi největší zázemí pro můj kontrastní účel poskytl film Earl Grey BW, ISO100, který lze ve výsledné publikaci také vidět.

Ráda bych zmínila také to, že jsem v rámci příprav pracovala i v temné komoře s kontaktními fotografiemi i jejími zvětšeninami a to nejčastěji na bromové papíry.

7 POPIS DÍLA

Formát výsledné publikace odpovídá klasickému stránkovému deníku. Použitím většího formátu by celý deník ztrácel v tomto případě na jeho důvěryhodnosti. V celém deníku šlo původně nalézt několik foliových stránek s prošívanými či jinak upravenými kontaktními analogovými snímky zakrývajícími naše obličeje, které jsem později vyřadila. Původně se také v samotné publikaci měly nacházet originální filmová analogová políčka ovšem po přehodnocení jsem se rozhodla tyto originální snímky nahradit foliemi a navnadit tak divákovi alespoň hmotný pocit kinofilmového filmu.

Pomocí vyřezaných políček na některých stránkách publikace bych ráda vyzdvihla důležité snímky, které sami o sobě dobře a zajímavě fungují jako časový postupný záznam a zároveň i jako jednotlivé fragmenty. Tímto způsobem zobrazený časový proces fotografování působí velmi výtvarně a dává divákovi možnost nahlédnout do postupného zaznamenávání fotografií.

Z důvodu častého a poněkud předpokládaného nešetrného zacházení, které ovšem není k finální podobě ke škodě, jsem zvolila přeci jen pevnější přírodní papír, který je zároveň na dotek velmi příjemný a kterým jsou potaženy i pevné desky samotného deníku.

8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Přínos práce pro daný obor pozoruji především v tom, že se mi tyto konceptuální výtvarné techniky opět potvrdily jako pro mě nejlepší v mnoha ohledech. Je těžké se ale vyjádřit k otázce jaký je přínos mé práce pro daný obor celkově. Co se týče ateliéru fotografie na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara v Plzni si lze všimnout, že se tímto výtvarným přístupem k fotografii zabývá nepatrné množství studentů oproti jiným vysokým školám po České Republice. Takové ozvláštnění je dle mého názoru v ateliéru k dobru.

Nutno podotknout, že to chce vždy několikaletý časový odstup, aby člověk mohl potvrdit nebo naopak popřít svůj konkrétní přínos práce pro daný obor. Stejně tak to málokdy může vyřknout sám autor, který je svou prací ovlivněný a nedokáže k sobě být v určitých ohledech dostatečně kritický a objektivní.

9 SILNÉ STRÁNKY

Ráda bych vyzdvihla za jednu z nejsilnějších stránek především všechnu ruční práci, kterou moje bakalářská práce obsahuje, ačkoliv nemusí být na první pohled pro publikum nezasvěcené do klasické analogové fotografie znatelná. Jednou ze základních prací je fotografování na analogová média a práci s nimi.

Veškerý proces od exponování filmu po jeho vyvolání, přes jeho zvětšení na fotografický papír a případné skenování do počítačové podoby tvoří více jak polovinu času, který jsem nad bakalářskou prací strávila. Druhou polovinu času tvoří grafické zpracování a konceptuální přístup ke kinofilmovým pásům, výběr papírových materiálů a ruční vazba knihy.

Za silnou stránku se dá považovat i fakt, že je toto téma vhodné pro delší časové zpracování díky kterému jsem více přemýšlela nad vyfotografovanými snímky, což je zároveň i jedno ze základních pravidel analogové fotografie.

Myslím si, že by samotné téma založené na nahlédnutí do soukromí také mohlo přitáhnout zvědavost diváků a to nejenom svými grafickým rozložením a prvky, které nevědomky vedou divákův pohled napříč celou publikací a tím divák nemůže vynechat nic důležitého, ale zároveň tím může dostat nepatrný pocit, že mu je sdělováno ještě více soukromých informací a že se do samotné publikace může více ponořit a přemýšlet.

10 SLABÉ STRÁNKY

Nutno poznamenat, že by tento fotografický soubor rozhodně nemohl fungovat v reklamním prostředí, pro které ani nebyl původně určený. Za možné negativum by někdo mohl považovat i fakt, že některé fotografie fungují pouze v malém rozměru jednoduše proto, aby se člověk přiblížil pohledem blíže a dostal se tak do důvěrné vzdálenosti od námětu. Ne každému vyhovují menší publikace a ne všem fotografiím také sluší.

Díky tomu, že je téma vhodné pro delší časové zpracování se jeho podoba může časem zásadně změnit. Jsem si vědoma, že výborné soubory vznikají několik let, ale také toho, že vývoj je jen málokdy na škodu. Netradičním pojetím foliových snímků, především těch poškrábaných a prošitých, se nemusí má práce také zavděčit. Na druhou stranu poškodit jakkoliv analogové médium vyžaduje jistou dávku odhodlanosti a zapření zažitých tradicí prací s filmem v rukavičkách a stoprocentní čistotu.

Grafické znázorněním dat, míst aj. u některých fotografií se může jevit poněkud stylizovaným dojmem. Avšak tento nahodilý a osobitý způsob zobrazení dle mého názoru zdůrazňují charakteristické rysy celkové práce a napomáhají divákovi porozumět, že jde o stejně nahodilý autentický deník.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

a) Knižní a periodická literatura

1. STEACY, Will. Nepořízené fotografie. Praha: Archa, 2015. ISBN 978-80-87545-34-8.
2. POSPĚCH, Tomáš. Myslet fotografii / Česká fotografie 1938-2000. Praha: PositiF, 2014. ISBN 978-80-87407-05-9.
3. CÍSAŘ, Karel. Co je to fotografie? Praha: Herrmann & synové, 2004. ISBN 80-239-5169-6.
4. ANDĚL, Jaroslav. Myšlení o fotografii. Praha: NAMU, 2012. ISBN 978-80-7331-235-0.
5. ŠVEJDA, Pavel. Cyklus fotografií nalezeného zátiší rozvíjející téma vztahu člověka k prostředí, ve kterém žije. Plzeň, 2010. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta Pedagogická. Vedoucí práce PhDr. Jan Mašek, Ph.D.

b) Internetové zdroje

1. STEHLI, Iren. Dostupné z: <http://artalk.cz/2015/10/13/tz-iren-stehli/>
2. KŘÍŽ, J. Smysl a význam obrazu/ teorie ve výtvarném umění. 2008
Dostupné z: <http://www.cmvu.cz/cz2002c1835/smysl-a-vyznamobrazu-teorie/>

12 RESUMÉ

Studying at the Faculty of Design and Art of Ladislav Sutnar in Pilsen has been trying to form me from the beginning in different artistic directions. It supported my artistic thinking and artistic feeling but my favorite directions is analogue photography at all.

The choice of the topic was a relatively easy step for me because I started with the documentation of our first flat before I got to college. I knew that I wanted to deal with this topic for a long time, and now, thanks to my bachelor's thesis, this file finally gets the final form. I was supposed to make an authentic book. The book can also act as a diary. The whole book deals with several months of living in our small apartment in the middle of the city. All photos at book are captured on analog media, especially for 35mm film and medium format. Several still-life and acts can be seen in the photos.

The biggest inspiration for me was the book called Untaken Photography by Will Stacey and Czech photographer Iren Stehli with her Libuna ensemble. All these photographers deal with the documentary style of photography. Sensitive concepts of photography give the resulting photos an intimate touch.

I would like to continue with this work in the next years. Actually as long as possible.

13 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1

Mé dosavadní dílo v kontextu fotografie: Akt ve vaně

Příloha 2

Iren Stehli: Libuna

Příloha 3

Iren Stehli: Libuna

Příloha 4

Deana Lawson: Living room

Příloha 5

Mark Steinmetz: Philip and Michelin

Příloha 6

Mark Steinmetz: Philip and Michelin

Příloha 7

Proces: Nepoužitá fotografie I.

Příloha 8

Proces: Nepoužitá fotografie II.

Příloha 9

Proces: Nepoužitá fotografie III.

Příloha 10

Proces: Nepoužitá fotografie IV.

Příloha 11

Proces: Nepoužitá fotografie V.

Příloha 12

Proces: Nepoužitá fotografie VI.

Příloha 13

Proces: Nepoužitá fotografie VII.

Příloha 14

Proces: Nepoužitá fotografie VIII.

Příloha 15

Proces: Nepoužitá fotografie IX.

Příloha 1

Mé dosavadní dílo v kontextu fotografie: Akt ve vaně¹

¹ Foto vlastní

Příloha 2

Iren Stehli: Libuna ¹

¹ Iren Stehli: Libuna. *Galerie hlavního města Prahy* [online].

Dostupné z: <http://www.ghmp.cz/iren-stehli-libuna-and-other-essays/>

Příloha 3

Iren Stehli: Libuna ¹

¹ Iren Stehli: Libuna. *Galerie hlavního města Prahy* [online].

Dostupné z: <http://www.ghmp.cz/iren-stehli-libuna-and-other-essays/>

Příloha 4

Deana Lawson: Living room ¹

¹ Deana Lawson: Living room. BOMB Magazine - Deana Lawson and Henry Taylor. *BOMB Magazine* [online]. Dostupné z: <http://bombmagazine.org/article/6723827/deana-lawson-henry-taylor>

Příloha 5

Mark Steinmetz: Philip and Michelin ¹

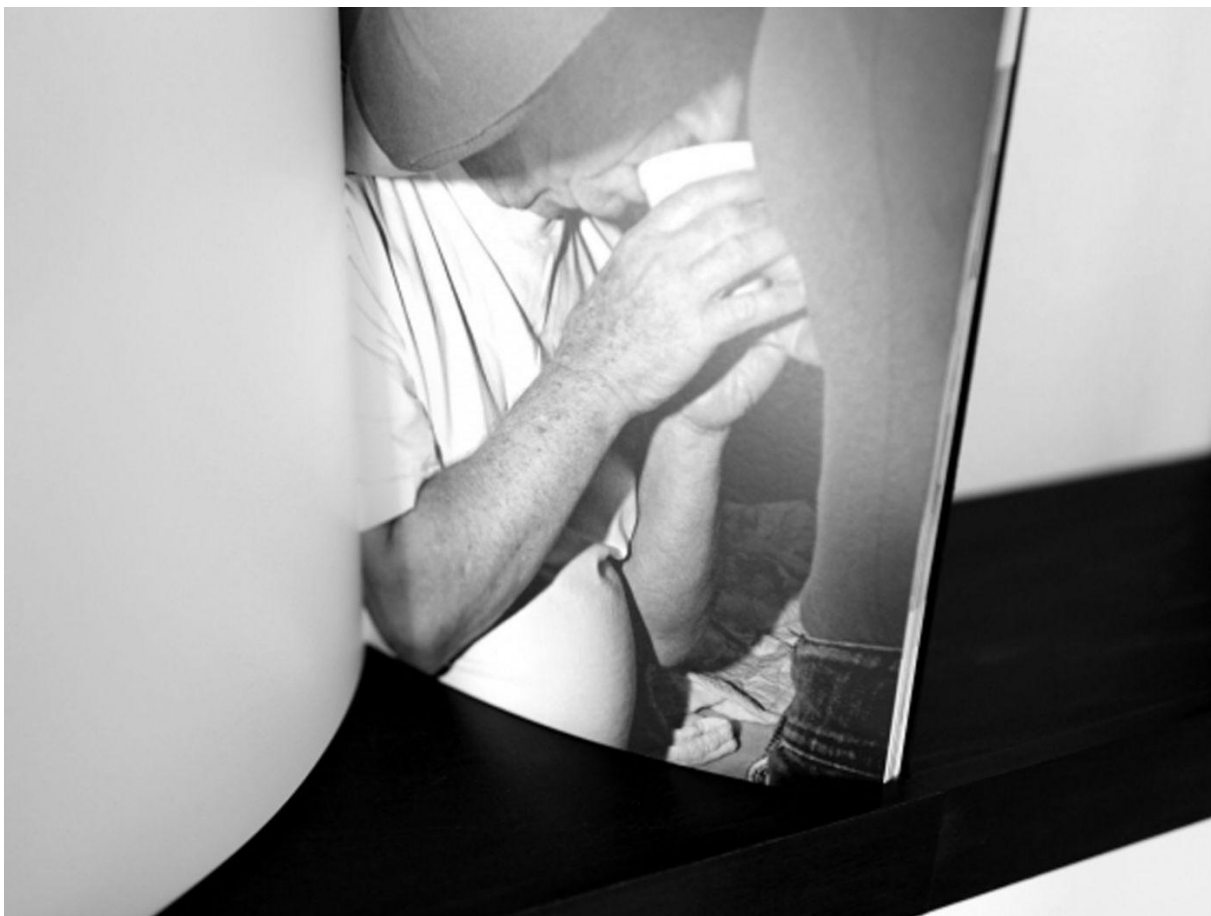

¹ One year of books - Mark Steinmetz, Philip and Micheline. *One year of books* [online]. Copyright © One year of books 2010 [cit. 16.04.2017]. Dostupné z:

<http://oneyearofbooks.net/post/16755756827/mark-steinmetz-philip-micheline>

Příloha 6

Mark Steinmetz: Philip and Michelin ¹

¹ One year of books - Mark Steinmetz, Philip and Micheline. *One year of books* [online]. Copyright © One year of books 2010 [cit. 16.04.2017]. Dostupné z:

<http://oneyearofbooks.net/post/16755756827/mark-steinmetz-philip-micheline>

Příloha 7

Nepoužitá fotografie I. ¹

¹ Foto vlastní

Příloha 8

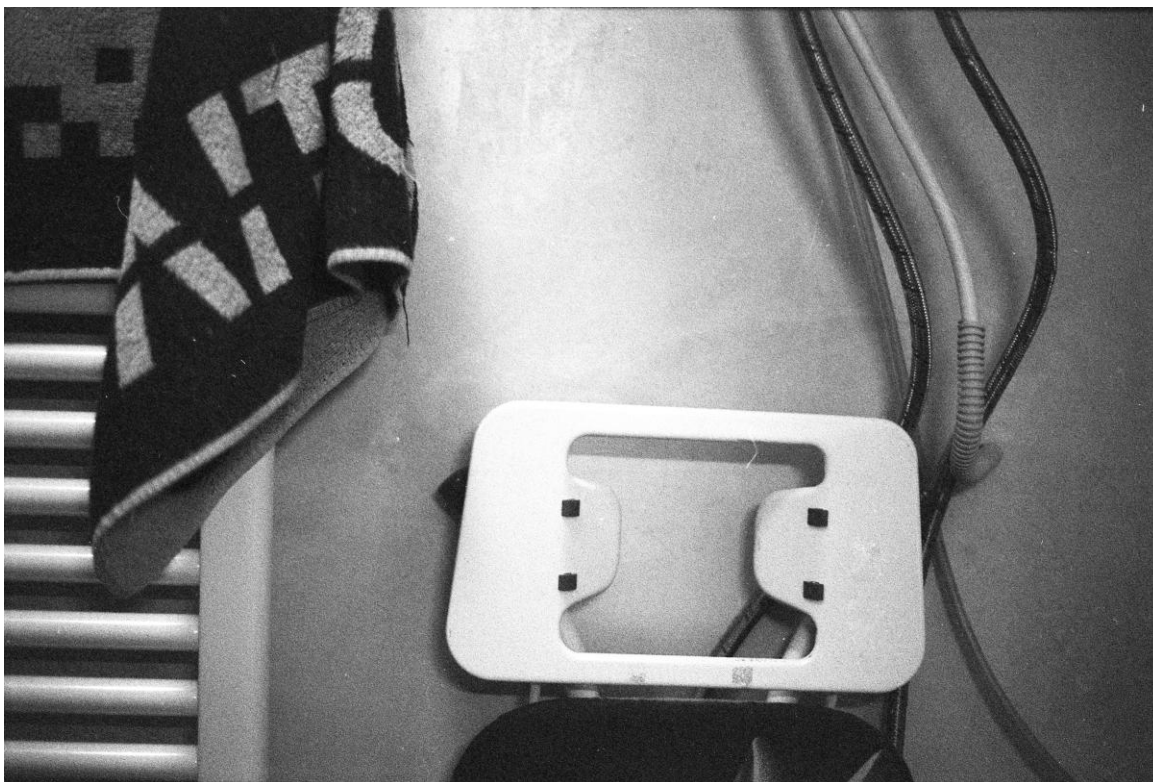
Nepoužitá fotografie II. ¹

¹ Foto vlastní

Příloha 9

Nepoužitá fotografie III. ¹

¹ Foto vlastní

Příloha 10

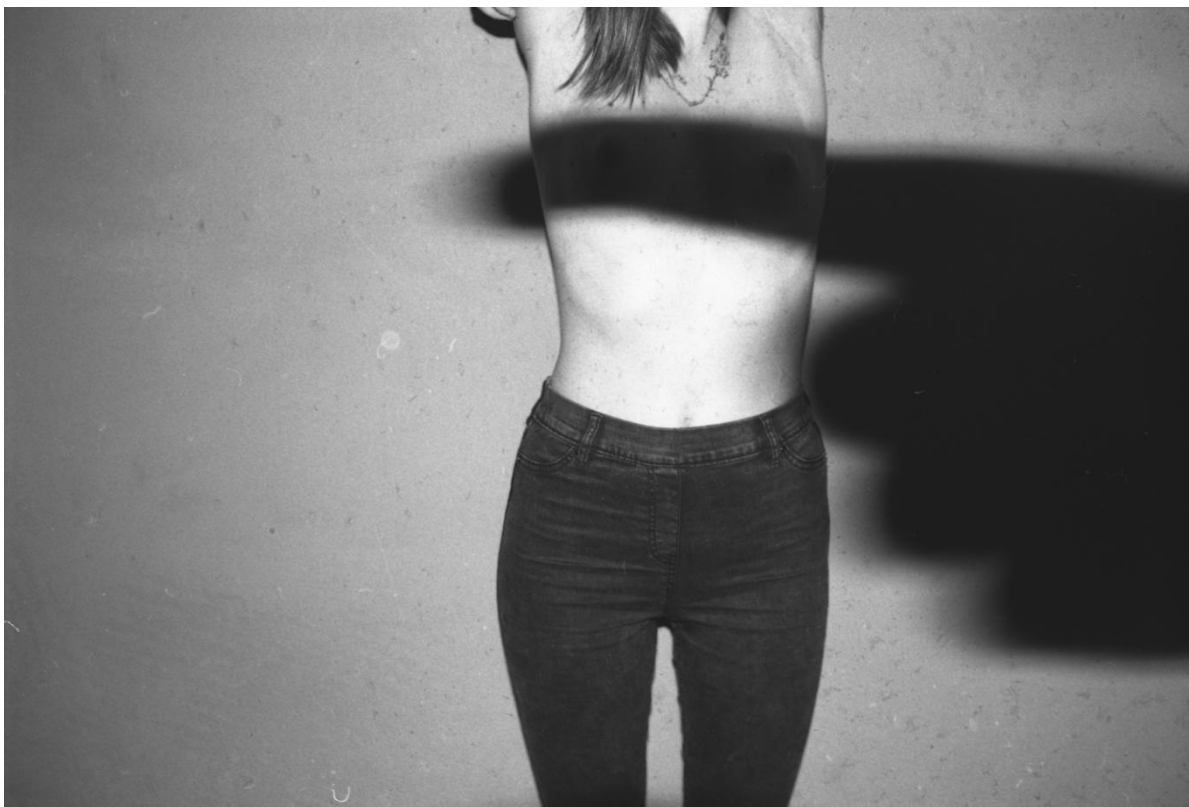
Nepoužitá fotografie IV. ¹

¹ Foto vlastní

Příloha 11

Nepoužitá fotografie V. ¹

¹ Foto vlastní

Příloha 12

Nepoužitá fotografie VI. ¹

¹ Foto vlastní

Příloha 13

Nepoužitá fotografie VII. ¹

¹ Foto vlastní

Příloha 14

Nepoužitá fotografie VIII. ¹

¹ Foto vlastní

Příloha 15

Nepoužitá fotografie IX. ¹

¹ Foto vlastní